

Principalele rezultate ale cercetării „Dezvoltarea Mediului de Afaceri”

Metodologia cercetării

Cercetarea statistică „Dezvoltarea Mediului de Afaceri” prin prisma dimensiunii de gen a fost realizată în conformitate cu planul de acțiuni al *Strategiei de Dezvoltare a Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii pentru anii 2018-2020*, în perioada 5-25 septembrie anul 2018, fiind cea de-a 2-a cercetare realizată de Biroul Național de Statistică, după prima desfășurată în anul 2009¹. Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectului comun ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național” cu suportul UN Women, PNUD și Suediei.

Scopul cercetării a fost de a identifica particularitățile antreprenoriatului feminin și masculin și a problemelor cu care se confruntă antreprenorii la etapa de inițiere, creștere și dezvoltare a businessului, dar și a factorilor care creează impedimente în dezvoltarea acestora prin prisma deosebirilor determinate de gen. Pentru atingerea acestui scop a fost elaborat un chestionar care include întrebări ce permit calcularea indicatorilor atât cantitativi cât și calitativi, precum și întrebări care să asigure comparabilitatea cu anul 2009, în baza căruia a fost efectuată cercetarea.

Importanța cercetării

Indicatorii cu privire la întreprinderi și antreprenoriat sunt disponibili în cadrul mai multor cercetări statistice curente precum: Ancheta structurală anuală, Ancheta Forței de Muncă, Câștigurile salariale și costul Forței de Muncă dar și alte resurse statistice disponibile în cadrul BNS cum sunt situațiile financiare. Însă, deși acestea oferă mai mulți indicatori cantitativi importanți în analiza antreprenoriatului, totuși limitele acestora țin de: i) un alt scop pe care sunt focusate ca și cercetări, ii) cercul de cuprindere și metoda de colectare (proxy interviul), iii) lipsa variabilei sex, iv) necesitatea unor informații adiționale, calitative ce țin de barierele și problemele antreprenorilor, motivații și planuri de viitor ale acestora.

Sfera de cuprindere a inclus următoarele categorii de întreprinderi: întreprinderi active (cu cifra de afaceri mai mare decât zero) care prezintă rapoarte financiare, cu excepția întreprinderilor din sectoarele de intermediere financiară și administrație publică; întreprinderi individuale care prezintă la Serviciul Fiscal de Stat declarația privind impozitul pe venit, întreprinderi noi create. Nu au fost incluse întreprinderile care conform Clasificatorului formelor organizatorico-juridice au forme organizatorico-juridice care nu au ca scop antreprenoriatul: societăți în nume colectiv, societăți în comandită, cooperative de consum, alte cooperative, întreprinderi de stat, întreprinderi municipale, alte întreprinderi, uniuni de persoane juridice, instituții private, instituții publice, asociații obștești, alte organizații necomerciale, alte forme de asociații, întreprinderi cooperatiste (de consum), filiale ale întreprinderilor nerezidente străine, reprezentanțele întreprinderilor nerezidente străine. De asemenea, nu au fost incluse în cercetare gospodăriile țărănești (de fermieri).

1

https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/conditii_intreprinderi/Conditii_creare_intreprinderi_ro.pdf

Populația de referință a cuprins toate unitățile active pe parcursul anului 2017, de pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția întreprinderilor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender, care au avut ca scop obținerea profitului. În calitate de unitate de observare a fost întreprinderea.

Tabelul 1. Distribuția întreprinderilor active, de interes din punct de vedere al cercetării Dezvoltarea Mediului de Afaceri, după forma organizatorico-juridică

Forma organizatorico-juridică	Întreprinderi	% întreprinderi
Societăți cu Răspundere Limitată	34 550	78,0
Societăți pe acțiuni	1 257	2,8
Alte întreprinderi individuale	8 220	18,6
Cooperative de producție	218	0,5
Cooperative de întreprinzător	65	0,1
Total	44 310	100,0

Cadrul de eșantionare

Pentru cercetarea “Dezvoltarea Mediului de Afaceri” prin prisma dimensiunii de gen a fost utilizat un plan de sondaj probabilistic, stratificat, cu selecție simplă aleatoare fără revenire în cadrul fiecărui strat.

În scopul definirii bazei de sondaj pentru această cercetare, au fost utilizate datele din 3 surse disponibile: Baza de date RENIM (Registrul Național Interadministrativ) și RENU (Registrul Național al Unităților Statistice), deținute de către BNS, datele Serviciului Fiscal de Stat referitor la TVA, venituri și profit, precum și datele Agenției Servicii Publice (Camerei Înregistrării de Stat). Reieșind din scopul cercetării, și pentru a asigura comparabilitatea rezultatelor cu cele ale cercetării din 2009, de interes au fost următoarele domenii de estimare:

1. Mărimea întreprinderilor:
  - a. Micro (0 – 9 angajați)
  - b. Mici (10 – 49 angajați)
  - c. Medii (50 – 249 angajați)
  - d. Mari (250 angajați și peste);
2. Genul principal de activitate – Agricultură, Industria, Construcțiile, Comerțul cu ridicata, Comerțul cu amănuntul, Transport și depozitare, Activități de cazare și alimentație publică (utilizat ca Hoteluri și restaurante), Informații și Comunicații, Alte servicii, la nivel de secțiune majoră;
3. Sexul conducătorilor și fondatorilor de întreprinderi:
  - a. Unități care au femei în calitate de conducător sau fondator, indiferent dacă este aceeași persoană
  - b. Unități care nu au femei nici în calitate de conducător, nici de fondator.

Volumul eșantionului

Pentru cercetare au fost selectate circa 9000 de întreprinderi. Rata de răspuns a constituit 83,5%. Erorile de sondaj au fost calculate cu probabilitatea de 95%. Eroarea de sondaj a principalilor estimatori este disponibilă în Anexa 1.

Comparabilitatea în timp

Comparabilitatea datelor din anul 2009 și a celor din 2018, este posibilă dar limitată de faptul că, cercetarea din anul 2009 a utilizat eșantionul cercetării Ancheta Structurală Anuală, ce a cuprins întreprinderile cu toate formele organizatorico-juridice, pe când în cercetarea din anul 2018, au fost excluse întreprinderile cu forme organizatorico-juridice care nu au ca scop antreprenoriatul. De

asemenea, în funcție de genul principal de activitate, datele nu sunt întru totul comparabile dat fiind faptul că a intrat în vigoare un nou Clasificator al Activităților Economice (CAEM-2).

Metoda de colectare a datelor

Datele au fost colectate prin metoda chestionarului auto-administrat proprietarilor și/sau managerilor de întreprinderi², de către oficiile teritoriale pentru statistică, în perioada 5-25 septembrie 2018. Chestionarele au fost completate pe suport de hârtie sau expediate prin intermediul portalului e-raportare de către întreprinderile incluse în cercetare.

Perioada de referință a datelor din chestionar: i) anul 2018 - statutul în cadrul întreprinderii, caracteristicile socio-demografice ale antreprenorilor, așteptările privind activitatea întreprinderii, precum și alți indicatori care se referă la momentul cercetării (tipul proprietăților, activitatea de export, utilizarea tehnologiilor informaționale, etc.), ii) anul 2017 - pentru dificultățile în activitatea întreprinderii, aplicarea la credite, introducerea unor produse noi/servicii, participarea la instruire a angajaților.

Definiții și concepte

Antreprenoriatul este activitatea de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri (Legea Nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi).

Pentru comparabilitatea datelor cu cercetarea din anul 2009, datele vor fi prezentate atât cu privire la proprietari, co-proprietari, precum și manageri.

Pentru alinierea la **definiția operațională a OCDE**, care presupune că „Antreprenorii sunt persoane care au un **control direct** asupra activităților unei întreprinderi, deținând **în totalitate sau o parte semnificativă a întreprinderii** vor fi prezentate cifre conform celei mai apropiate abordări, prin care sunt analizate acțiunile de proprietate ale antreprenorilor. Managerii sau alți membri ai consiliului de administrare nefiind considerați antreprenori.

Principalele rezultate ale cercetării

Portretul socio-demografic al antreprenorilor

Comparativ cu anul 2009, ponderea femeilor implicate în afaceri a crescut

Conform rezultatelor cercetării, ponderea femeilor care dețin sau gestionează afaceri a constituit 33,9% (cu 6,4 p.p mai mult față de anul 2009), astfel femeile fiind de 2 ori mai puține în rândul antreprenorilor comparativ cu bărbații. Totodată, deși femeile predomină în numărul populației (52,2%), ponderea femeilor antrenate în activitatea de antreprenoriat este mai joasă decât ponderea femeilor în numărul populației economic active (49,4%).

2

https://statistica.gov.md/public/files/Formulare_statistice/2018/Antreprenoriat/Chestionar_Dezvoltarea_Mediului_Afaceri_rom.pdf

Figura 1. Repartizarea antreprenorilor pe sexe, în anul 2009 și 2018

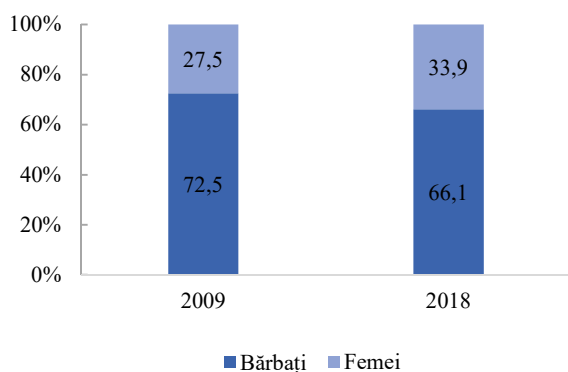
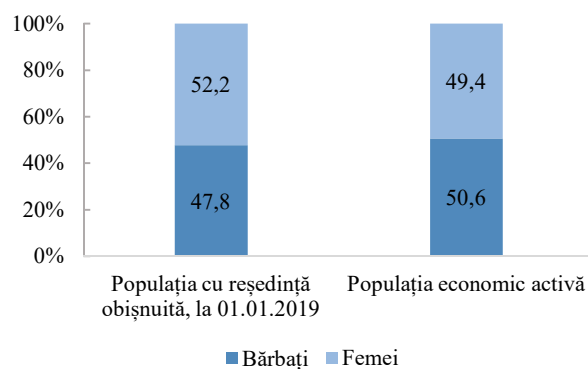
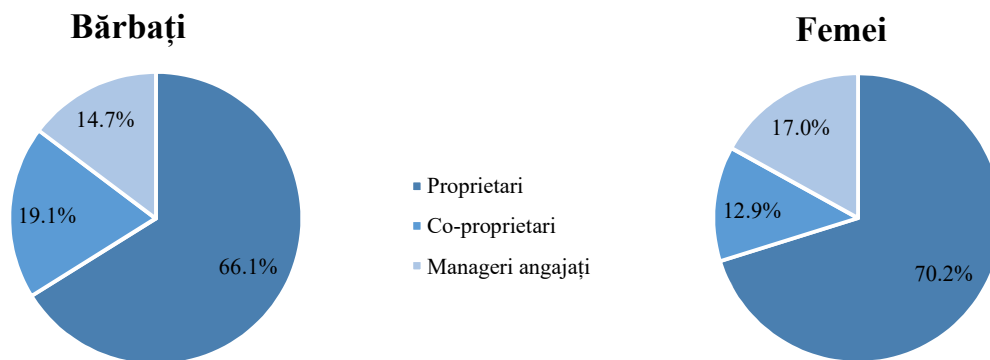

Figura 2. Repartizarea populației economic active și a populației cu reședință obișnuită, pe sexe, 2018

Antreprenorii participanți la cercetare, în funcție de statutul în cadrul întreprinderii, în proporție de 67,5% sunt proprietari ce dețin cota integrală a afacerii, 17,0% sunt co-proprietari, iar 15,5% - manageri angajați. Ponderea femeilor ce dețin în proprietate afacerea este cu 4,1 puncte procentuale mai mare decât ponderea bărbaților proprietari (70,2% comparativ cu 66,1%).

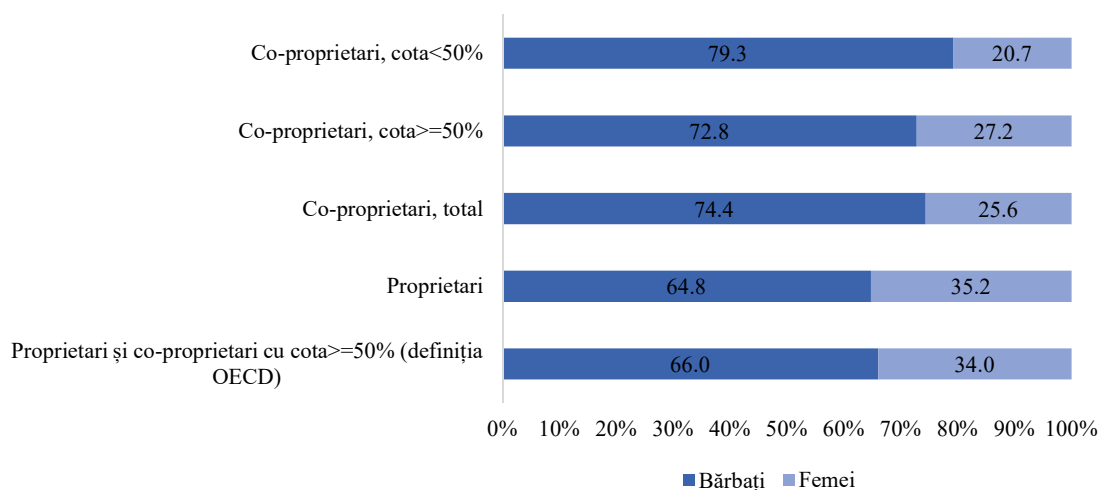
Figura 3. Repartizarea antreprenorilor după statutul în cadrul întreprinderii, pe sexe

De asemenea, femeile mai frecvent sunt întâlnite în calitate de manageri angajați ai întreprinderilor (17,0% comparativ cu 14,7%), bărbații în schimb, sunt mai frecvent co-proprietari ai afacerilor (19,1% comparativ cu 12,9%). Comparativ cu anul 2009, discrepanța de gen în ponderea proprietarilor s-a majorat de la 1,2 puncte procentuale până la 2,3 puncte procentuale.

Totodată, conform definiției operaționale a OCDE, aplicată la nivel național, ponderea femeilor și bărbaților antreprenori (proprietari și co-proprietari ce dețin mai mult de jumătate din proprietatea întreprinderii) constituie 34,0% și, respectiv, 66,0%.

Figura 4. Repartizarea antreprenorilor în dependență de cota de proprietate deținută în întreprindere, pe sexe

Cei mai activi bărbați și femei implicate în afaceri au vârsta cuprinsă între 35-55 ani

Distribuția antreprenorilor pe grupe de vârstă, arată concentrarea acestora în grupurile de vârstă 35-44 ani (31,3%) și 45-54 ani (26,3%). Diferențe majore în funcție de sex nu se constată. Astfel, fiecare a treia femeie antreprenor are vârsta cuprinsă între 35-44 ani (31,9%), iar fiecare a patra femeie are vârsta cuprinsă între 45-54 ani (26,4%).

Tabelul 2. Repartizarea antreprenorilor pe grupe de vârstă și sexe, 2009 și 2018 (%)

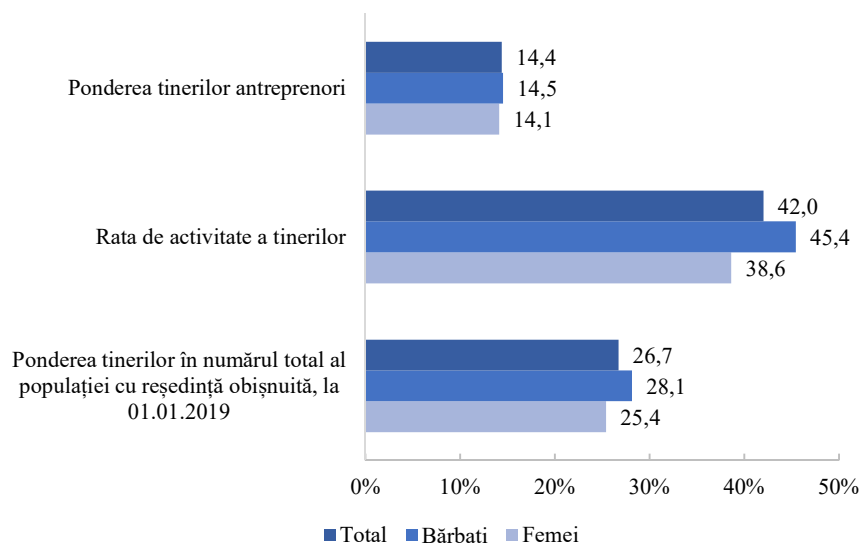
	2009			2018		
	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei
Total antreprenori cu vârsta de 15 ani și peste	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
15-24 ani	2,4	2,2	2,9	0,5	0,4	0,7
25-34 ani	20,3	20,0	21,1	13,9	14,1	13,4
35-44 ani	29,5	29,3	29,9	31,3	31,2	31,9
45-54 ani	30,7	30,4	31,6	26,3	26,2	26,4
55-64 ani	15,0	15,6	13,4	21,1	21,2	20,7
65 și peste	2,1	2,5	1,1	6,9	6,9	6,9

Ponderea tinerilor implicați în afaceri este în scădere, comparativ cu anul 2009

Tinerii cu vârsta de 15-34 ani reprezintă doar 14,4%. Deși, tinerii de această vârstă reprezintă 26,7% din numărul populației, ponderea tinerilor antreprenori este cu mult mai joasă decât cea a tinerilor economic activi (42,0%).

Comparativ cu anul 2009, se atestă o scădere în rândul tinerilor antreprenori în vârstă de 15-34 ani cu 8,3 puncte procentuale. Ponderea femeilor tinere, implicate în afaceri, cu vârsta de 15-34 ani, de asemenea, a înregistrat o scădere de 9,9 puncte procentuale, comparativ cu anul 2009.

Figura 5. Repartizarea tinerilor economic activi (15-34 ani) și antreprenorilor tineri, pe sexe

Tinerii optează preponderent pentru afaceri în domeniul informațiilor și comunicațiilor, bărbații tineri într-o măsură mai mare decât femeile tinere

Tinerii în vârstă de 15-34 ani, cel mai des gestionează afaceri cu genul principal de activitate informații și comunicații (23,2%), dar mai puțin optează pentru afaceri în domeniul industriei (10,7%), comerțului cu amănuntul (11,7%) și comerțul cu ridicata (12,6%).

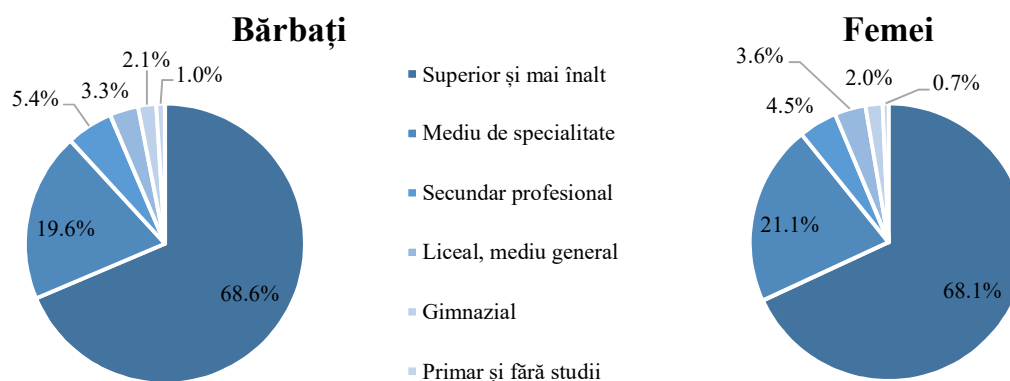
Bărbații tineri în vârstă de 15-34 ani, optează pentru o afacere în domeniul informațiilor și comunicațiilor într-o măsură mai mare decât femeile de aceeași vârstă (24,4% comparativ cu 20,0%). În schimb, femeile în vârstă de 15-34 ani sunt implicate în sectorul altor servicii într-o măsură mai mare decât bărbații (20,5% comparativ cu 17,3%).

Cel mai des, femeile implicate în afaceri cu vârsta cuprinsă între 35-44 ani gestionează întreprinderi cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata - 38,9%, în timp ce bărbații de această vârstă gestionează preponderent întreprinderi în domeniul informațiilor și comunicațiilor - 40,1%. Atât femeile, cât și bărbații în vârstă de 45-54 ani, cel mai des gestionează întreprinderi cu genul principal de activitate industria - 31,3% și, respectiv, 29,9%. Odată cu înaintarea în vârstă, este caracteristic domeniul agriculturii, bărbații și femeile în vârstă de 55-64 ani gestionează întreprinderi cu acest gen principal de activitate în proporție de 31,3% și, respectiv, 31,1%. În cazul antreprenorilor în vârstă de 65 ani și peste predomină agricultura în cazul bărbaților (12,1%) și industria în cazul femeilor (7,7%).

În rândul antreprenorilor prevalează persoanele instruite cu studii superioare

Majoritatea antreprenorilor dețin studii superioare și mai înalte, ponderea acestora constituie 68,4% (inclusiv doctorat și postdoctorat). Ponderea femeilor antreprenoare cu studii superioare și mai înalte este practic egală cu cea a bărbaților (femei - 68,1% și bărbați - 68,6%). Astfel, nivelul de instruire în rândul antreprenorilor este mai înalt decât în rândul populației ocupate, ponderea femeilor ocupate cu studii superioare în total femei ocupate reprezintă 24,9%, ponderea bărbaților - 20,4%.

Figura 6. Repartizarea antreprenorilor după nivelul de instruire, pe sexe

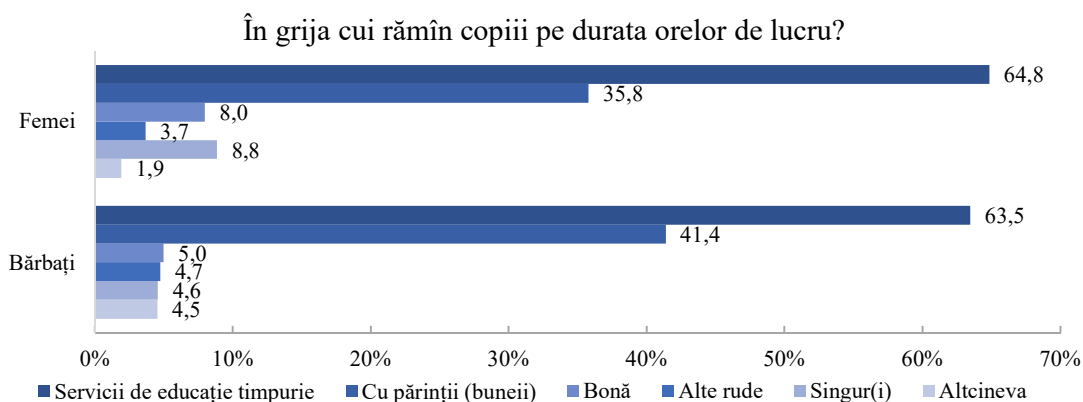

Comparativ cu anul 2009, s-a înregistrat o creștere în ponderea antreprenorilor cu studii superioare și mai înalte de circa 3,8 puncte procentuale la femeii și o scădere de 0,7 puncte procentuale la bărbați. Majoritatea antreprenorilor cu studii superioare și mai înalte activează în întreprinderi cu genul principal de activitate alte servicii, 47,8% în cazul femeilor antreprenoare și 33,2% în cazul bărbaților antreprenori. Antreprenorii cu studii secundar profesionale constituie 5,1%, cu studii medii de cultură generală și liceale - 3,4%, și cu studii primare, gimnaziale, dar și fără studii - 2,9%.

Aproape fiecare a cincea femeie implicată în gestionarea afacerii are copii în vârstă de până la 7 ani și pe durata orelor de lucru preponderent se bazează pe serviciile de educație timpurie

Ponderea antreprenorilor cu copii în vârstă de până la 7 ani constituie 23,2%. În rândul femeilor, aceasta constituie 18,0%, în timp ce în rândul bărbaților - 25,9% sau cu 7,9 puncte procentuale mai mult. De obicei, antreprenorii cu copii în vârstă de până la 7 ani apelează la serviciile instituțiilor de educație timpurie pentru îngrijirea copiilor pe durata orelor de lucru (63,8%). Ponderea femeilor de afaceri care apelează la serviciile instituțiilor de educație timpurie (creșă, grădiniță, alte instituții) constituie 64,8% comparativ cu 63,5% în cazul bărbaților. După care, cu o pondere semnificativă urmează antreprenorii care lasă copiii în grija părinților (bunecilor), 35,8% femei comparativ cu 41,4% bărbați. Totodată, femeile de afaceri mult mai frecvent (8,8%) lasă copiii singuri comparativ cu bărbații (4,6%) și apelează la serviciile unei bone (8,0% comparativ cu 5,0%).

Figura 7. Servicii de îngrijire a copiilor în vârstă de până la 7 ani utilizate de antreprenori, pe sexe

Conform rezultatelor cercetării, 82,1% dintre antreprenori sunt căsătoriți. Ponderea femeilor de afaceri căsătorite constituie circa 75,3%, în timp ce ponderea bărbaților antreprenori căsătoriți – circa 85,6%, diferența fiind de circa 10,3 puncte procentuale. Ponderea antreprenorilor divorțați este de două ori mai mare în rândul femeilor (8,9%) decât în rândul bărbaților (4,2%).

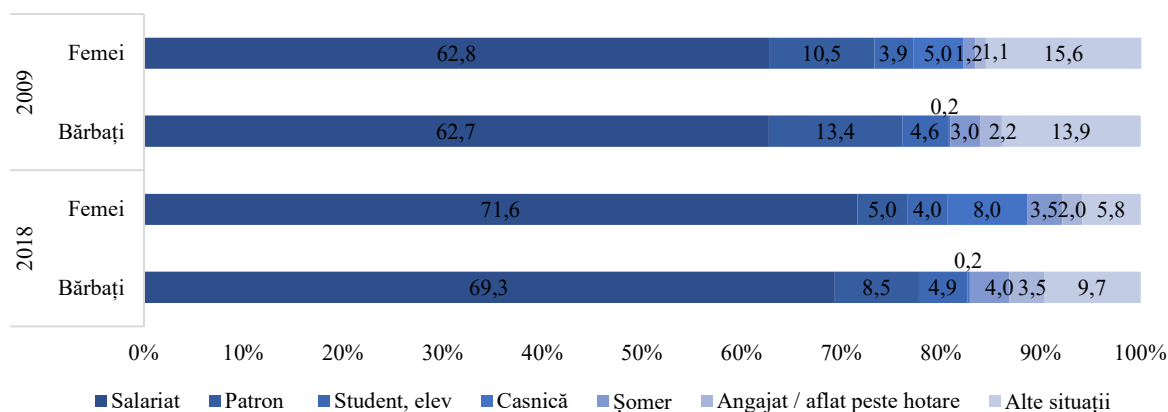
Antreprenorii preponderent se reorientează la antreprenoriat după activitatea în calitate de salariați

În întreprinderile cercetate, până la începerea activității de antreprenoriat, majoritatea antreprenorilor au lucrat ca și salariați (70,1%). Diferența pe sexe fiind de 2,3 puncte procentuale (69,3% - bărbați și 71,6% - femei). Experiență anterioară în afaceri au avut 7,3%, care au activat în calitate de patroni și 7,6% au activat în calitate de lucrători pe cont propriu. Circa 11% din antreprenori au venit în afacerea pe care o conduc sau au creat-o nefiind ocupați anterior în activitatea economică. Printre aceștia foști studenți/elevi (4,6%), șomeri (3,8%) și casnici (2,9%).

Bărbații mai des au menționat că au avut experiență în afaceri, 8,5% au activat ca patroni comparativ cu 5,0% în cazul femeilor, iar 8,9% bărbați au activat ca și lucrători pe cont propriu comparativ cu 5,2% de femei. Printre diferențe, este de menționat și ponderea femeilor casnice de 8,0%, în timp ce în cazul bărbaților aceasta constituie doar 0,2%. Totodată, procentul femeilor care au început să se ocupe de afaceri după ce au revenit de la muncă de peste hotare constituie circa 2,0%, iar cel al bărbaților - 3,5%. Principalele țări unde au lucrat anterior sunt: Rusia, Italia, Israel, Marea Britanie și Portugalia.

Comparativ cu anul 2009, se atestă o creștere a ponderii antreprenorilor care au activat anterior ca salariați, studenți, șomeri, dar și casnici și angajați peste hotare.

Figura 8. Repartizarea antreprenorilor după statutul ocupațional până la crearea afacerii, pe sexe, 2009 și 2018

Circa 83% din femeile de afaceri care au avut statutul de salariat gestionează o afacere cu genul principal de activitate informații și comunicații. De asemenea, femeile care anterior au avut statutul de casnice (10,7%), cel mai frecvent au optat pentru o afacere în domeniul comerțului cu amănuntul, iar cele șomere (5,4%) și-au creat o afacere în domeniul hoteluri și restaurante.

Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor

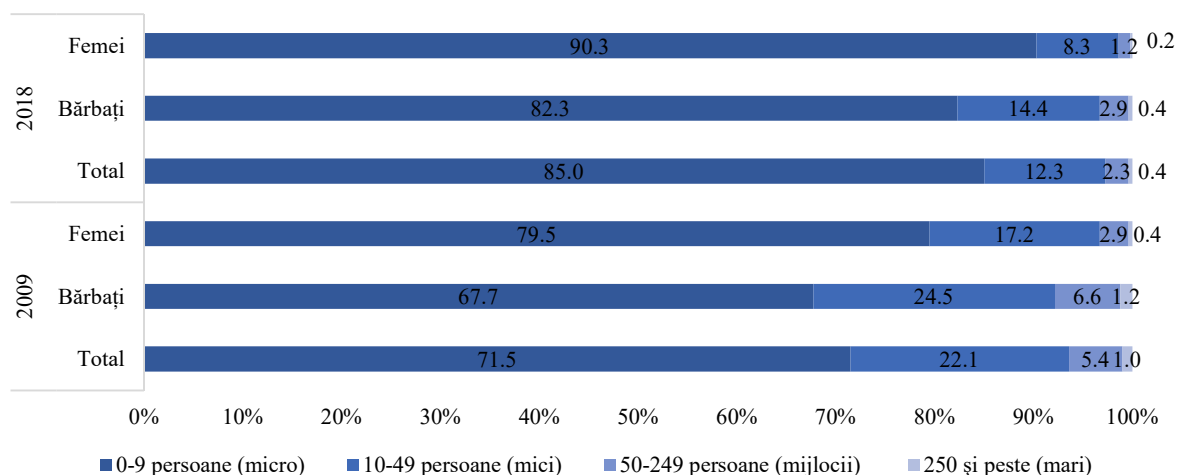
Majoritatea întreprinderilor din țară au până la 10 salariați – sunt de dimensiune micro

În funcție de mărimea întreprinderilor, microîntreprinderile cu până la 10 salariați predomină în totalul întreprinderilor, acestea constituind 85,0%. Ponderea întreprinderilor mici este de 12,3%, a celor mijlocii – 2,3% și 0,4% - întreprinderi mari. Astfel, sectorul întreprinderilor mici și mijlocii constituie 99,6%. Comparativ cu anul 2009, ponderea întreprinderilor micro s-a majorat cu 13,5 puncte procentuale, iar ponderea întreprinderilor mici, mijlocii și mari a scăzut cu 9,8 puncte procentuale, 3,1 și, respectiv, 0,6 puncte procentuale.

Femeile gestionează întreprinderi de dimensiuni mai mici decât bărbații

Ponderea întreprinderilor micro (0-9 salariați) gestionate de femei este mai mare (cu 8 puncte procentuale) comparativ cu ponderea întreprinderilor micro gestionate de bărbați.

Figura 9. Repartizarea întreprinderilor după mărimea afacerii și sexul antreprenorului, 2009 și 2018

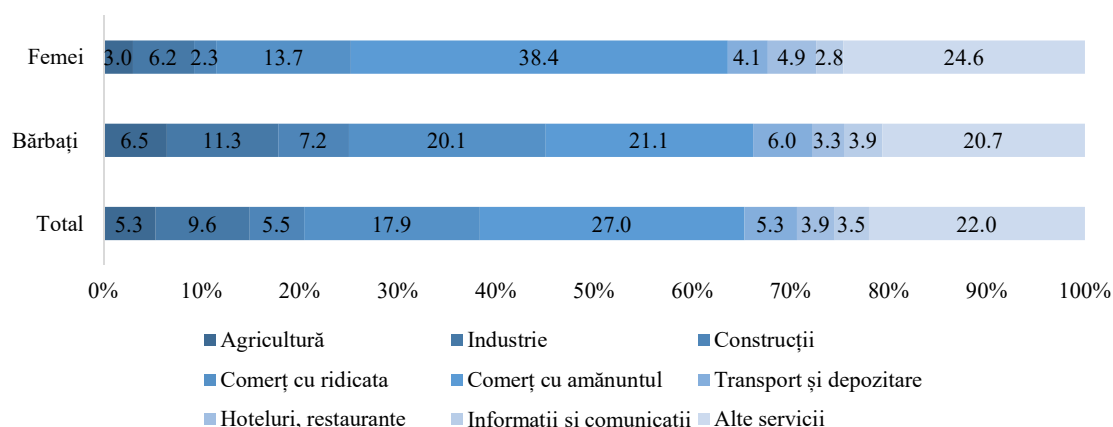
Totodată însă, ponderea întreprinderilor mici (10-49 salariați) gestionate de femei este mai mică cu 6,1 puncte procentuale decât cea a întreprinderilor bărbaților antreprenori. În cazul întreprinderilor mijlocii (50-249 salariați), ponderea este cu 1,7 puncte procentuale mai mică și în cazul întreprinderilor mari (250 salariați și mai mult) - cu 0,3 puncte procentuale.

Economia este dominată de întreprinderi cu genul principal de activitate comerț și alte servicii

În funcție de principalul gen de activitate, cea mai mare pondere o dețin întreprinderile al căror domeniu de activitate este comerțul (45%) și alte servicii (22,0%). Aproape 10% din întreprinderi aparțin sectorului industrial, 5,5% - construcțiilor și câte 5,3% celui agricol și al transportului și depozitării. O pondere mai mică este deținută de sectorul hoteluri și restaurant (3,9%), informații și comunicații (3,5%).

Femeile relativ mai des decât bărbații gestionează întreprinderi din domeniul comerțului cu amănuntul (cu 17,3 puncte procentuale mai mult), domeniul alte servicii (cu 3,9 puncte procentuale mai mult) și al hotelurilor și restaurantelor (cu 1,6 puncte procentuale mai mult).

Figura 10. Repartizarea întreprinderilor după genul principal de activitate și sexul antreprenorului

a) Condiții de creare a întreprinderilor

Majoritatea întreprinderilor din țară sunt afaceri nou create

Cea mai mare parte a întreprinderilor care activau în anul 2018 au fost create prin inițierea unei afaceri noi (87,9%). De asemenea, 8,8% din întreprinderi au fost cumpărate sau privatizate și doar 3,4% au fost create în urma reorganizării unei întreprinderi existente: prin comasare (0,9%), divizare (0,5%), separare (0,5%) și schimbarea formei juridice (1,4%).

Tabelul 3. Repartizarea întreprinderilor după modalitatea de creare și sexul antreprenorului (%)

	2009			2018		
	Total	Femei	Bărbați	Total	Femei	Bărbați
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Creare (afacere nouă)	87,4	87,6	87,3	87,9	88,8	87,4
Cumpărare sau privatizare	3,9	4,2	3,8	8,8	8,5	8,9
Reorganizare prin:	4,3	3,8	4,5	3,4	2,7	3,7
- comasare (absorbție) a câtorva întreprinderi	1,8	1,4	2,0	0,9	1,0	0,9
- divizare	1,8	1,9	1,7	0,5	0,5	0,5
- separare	0,7	0,5	0,8	0,5	0,2	0,6
- schimbarea formei juridice	...	...	...	1,4	1,0	1,7
Altele	4,4	4,4	4,4	...	...	...

Diferențe de gen se atestă în ponderea întreprinderilor gestionate de femei care au fost inițiate ca afaceri noi (88,8% comparativ cu 87,4%) și ponderea întreprinderilor gestionate de bărbați care au fost create prin reorganizare (3,7% comparativ cu 2,7%).

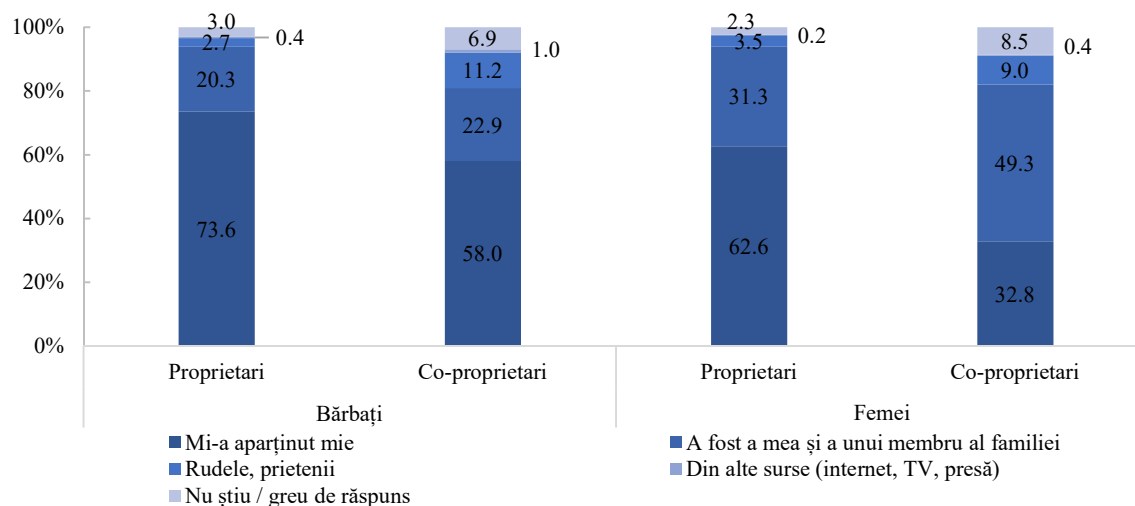
Comparativ cu anul 2009, tendințele în modalitățile de inițiere a afacerilor nu au înregistrat mari modificări. Anumite diferențe se constată în cazul întreprinderilor cumpărate și privatizate, ponderea cărora a crescut cu 4,9 puncte procentuale în 2018.

Afacerile sunt create preponderent datorită propriilor idei ale proprietarilor și co-proprietarilor

În cazul proprietarilor, întreprinderile au fost create (orice modalitate de creare) din propria inițiativă a lor (69,7%), ideea a aparținut lor și unui membru al familiei (24,2%), precum și prietenii/rudele au fost cei care au oferit idei antreprenorilor (3,0%). Pentru comparație, în cazul co-proprietarilor, întreprinderile au fost create într-o măsură mai mică doar din ideea proprie (51,6%) și într-o măsură mai mare ideea a venit atât de la ei cât și de la membrii familiei (29,7%).

Femeile proprietare de afaceri într-o măsură mai mare decât bărbații au avut nevoie și de membrii familiei în crearea afacerilor (31,3% comparativ cu 19,9%). Ponderea întreprinderilor femeilor proprietare care și-au lansat afacerea datorită propriei idei este mai mică comparativ cu cea a bărbaților (62,6% și, respectiv, 73,6%). Aceeași tendință pe sexe este valabilă și în cazul antreprenorilor care dețin statutul de co-proprietar.

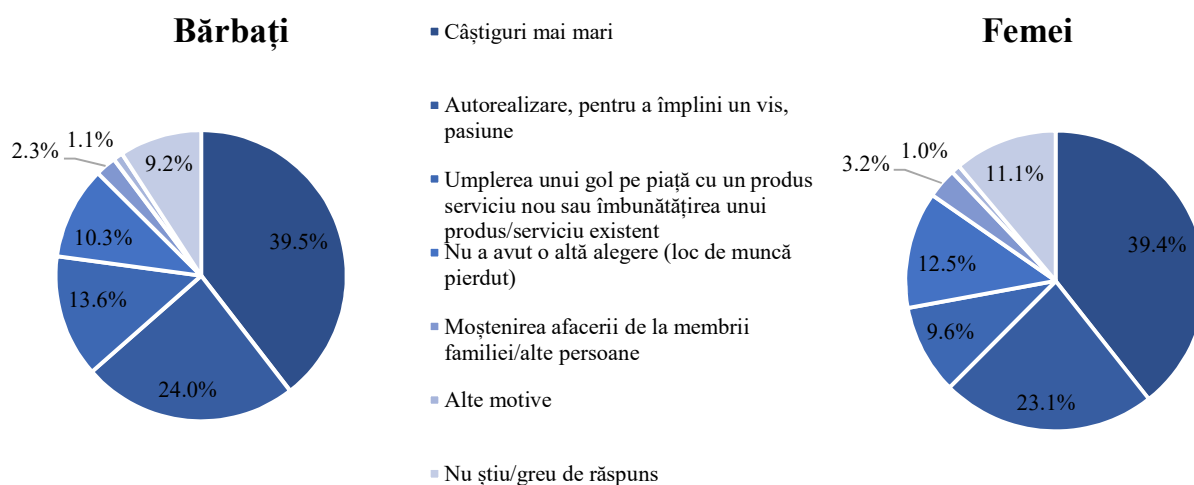
Figura 11. Repartizarea întreprinderilor după sursa ideii de afaceri, statutul și sexul antreprenorului

Principalul motiv pentru implicarea în afaceri a antreprenorilor este dorința de a avea câștiguri mai mari

Majoritatea antreprenorilor sunt motivați, în principal, de câștiguri mai mari atunci când inițiază sau preiau în gestiune o afacere (39,5%), iar 23,7% au făcut-o din dorința de a se autorealiza, pentru împlinirea unui vis.

Figura 12. Repartizarea întreprinderilor după motivul principal al antreprenorului pentru care a creat/preluat afacerea și sexul antreprenorului

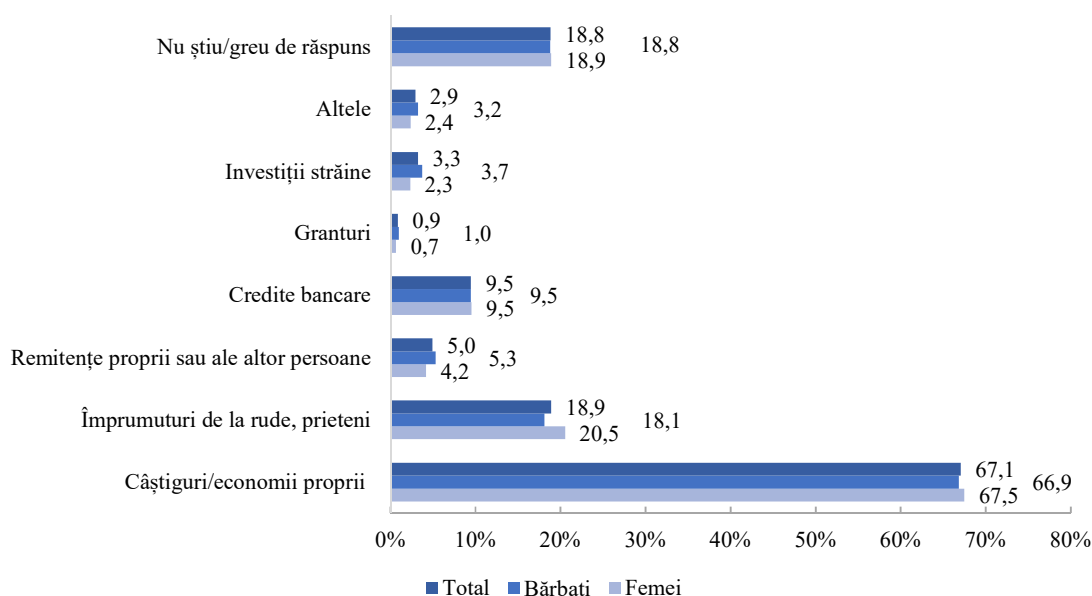

Aceste motive prevalează atât în cazul bărbaților cât și a femeilor. Diferențe pe sexe se atestă în cazul motivației de a umple un gol pe piață cu un produs / serviciu nou sau a îmbunătăți un produs/serviciu existent, ponderea bărbaților este cu 4,0 puncte procentuale mai mare (13,6% comparativ cu 9,6%). Femeile însă, dețin o pondere mai mare în cazul motivului de a nu fi avut o altă alegere (loc de muncă pierdut) față de bărbați (12,5% comparativ cu 10,3%). Totodată, femeile au moștenit afacerea de la membrii familiei sau alte persoane în proporție mai mare comparativ cu bărbații (3,2% față de 2,3%).

Sursa principală de finanțare a capitalului inițial al afacerilor femeilor și bărbaților sunt economiile proprii

La crearea afacerii, drept sursă principală de capital inițial au servit economiile proprii ale antreprenorilor – 67,1% din total întreprinderi. O altă sursă importantă au fost împrumuturile de la rude, prieteni (18,9%) și creditele bancare (9,5%). Investițiile străine și granturile dețin o pondere mică la etapa de inițiere a afacerii de 3,3% și, respectiv, 0,9%.

Figura 13. Repartizarea întreprinderilor după sursele capitalului inițial și sexul antreprenorului

Întreprinderile gestionate de femei, în comparație cu ale bărbaților, au utilizat economiile proprii în proporție mai mare (67,5% comparativ cu 66,9%), au apelat mai des la împrumuturi de la rude, prieteni (20,5% comparativ cu 18,1%). Cele gestionate de bărbați, în schimb, într-o măsură mai mare au utilizat remitențele proprii (5,3% comparativ cu 4,2%) și investițiile (3,7% comparativ cu 2,3%). Femeile și bărbații, în egală măsură au utilizat creditele bancare în calitate de sursă pentru capitalul inițial al afacerii.

Dintre toate întreprinderile care au utilizat economiile proprii ca sursă de finanțare, circa 73,3% au utilizat-o ca sursă de bază pentru finanțarea a 80-100% din capitalul inițial al afacerii, iar 15,8% din întreprinderi au finanțat afacerea din aceste surse în proporție de 40-60%.

Pe măsură ce dimensiunea întreprinderii crește, atât în cazul întreprinderilor gestionate de femei, cât și în cazul întreprinderilor gestionate de bărbați, scade ponderea utilizării economiilor proprii pentru finanțarea capitalului inițial și crește ponderea creditelor și investițiilor utilizate.

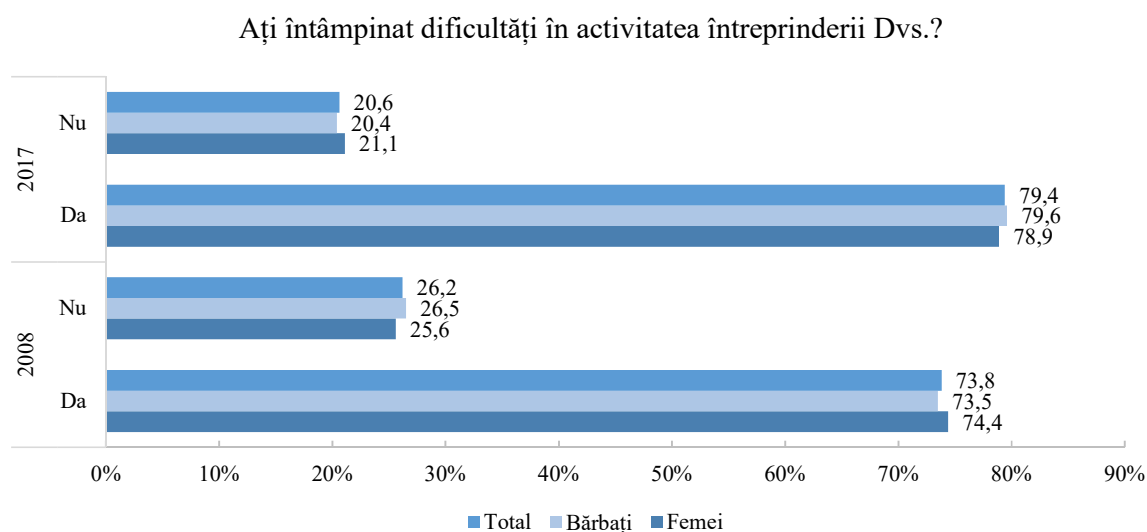
Economiile proprii au fost utilizate preponderent pentru a finanța capitalul inițial al afacerilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul (70,9%), industria (70,4%) și construcțiile (68,3%). Bărbații cel mai des au utilizat câștigurile proprii pentru a finanța capitalul inițial al întreprinderilor din industrie (70,8%), iar femeile au investit în afaceri din domeniul comerțului cu amănuntul (73,9%). Totodată, atât bărbații cât și femeile cel mai des au apelat la credite bancare pentru a finanțarea afacerilor din agricultură (23,7% și, respectiv, 18,0%). De asemenea, investițiile străine preponderent sunt utilizate la etapa inițială în domeniul informațiilor și comunicațiilor (8,3% - femei față de 10,9% - bărbați).

b) Activitatea întreprinderilor

Problema principală a antreprenorilor este insuficiența surselor financiare

În anul 2017, majoritatea întreprinderilor (79,4%) s-au confruntat cu dificultăți în activitatea lor. Deosebirile în funcție de sex, sunt ne semnificative. Cele mai frecvente probleme întâmpinate - au fost insuficiența surselor financiare (69,8%), politica de impozitare nefavorabilă (28,4%) și lipsa personalului calificat (26,7%).

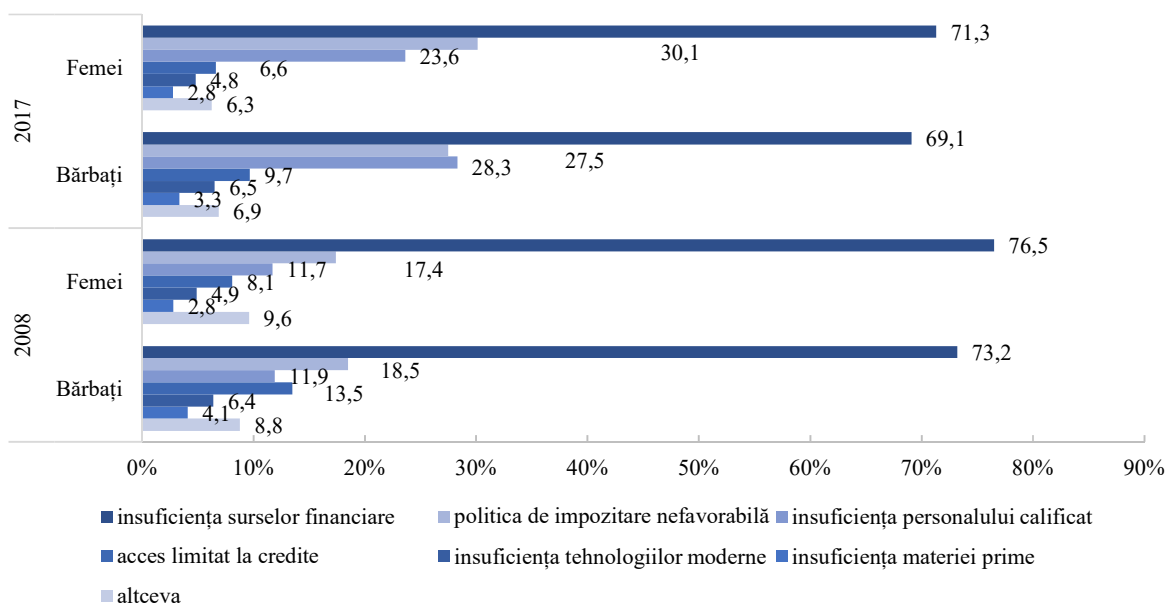
Figura 14. Repartizarea întreprinderilor în funcție de existența dificultăților în activitatea întreprinderii și sexul antreprenorului, 2008 și 2017

Comparativ cu anul 2008, ponderea întreprinderilor care s-au confruntat cu dificultăți în activitatea de antreprenariat, s-a majorat cu 5,6 puncte procentuale în anul 2017.

Pe măsură ce dimensiunea afacerii crește ponderea întreprinderilor care întâmpină dificultăți ce țin de insuficiența reurselor financiare și accesul la credite scade. În schimb, crește ponderea întreprinderilor care se confruntă cu insuficiența personalului calificat, a materiei prime și a tehnologiilor moderne.

Figura 15. Repartizarea întreprinderilor în funcție de dificultățile întâmpinate în activitatea întreprinderii și sexul antreprenorului, 2008 și 2017

Comparativ cu anul 2008, atât în cazul întreprinderilor gestionate de femei cât și în cazul celor gestionate de bărbați, s-a redus ponderea întreprinderilor care se confruntă cu insuficiența surselor financiare și accesul la credite (cu 5,2 p.p. la femei și 4,1 p.p. la bărbați), dar a crescut ponderea întreprinderilor care se confruntă cu insuficiența personalului calificat (cu 11,9 p.p. la femei și 16,4 p.p. la bărbați) și politica de impozitare nefavorabilă (cu 12,7 p.p. la femei și 9 p.p. la bărbați).

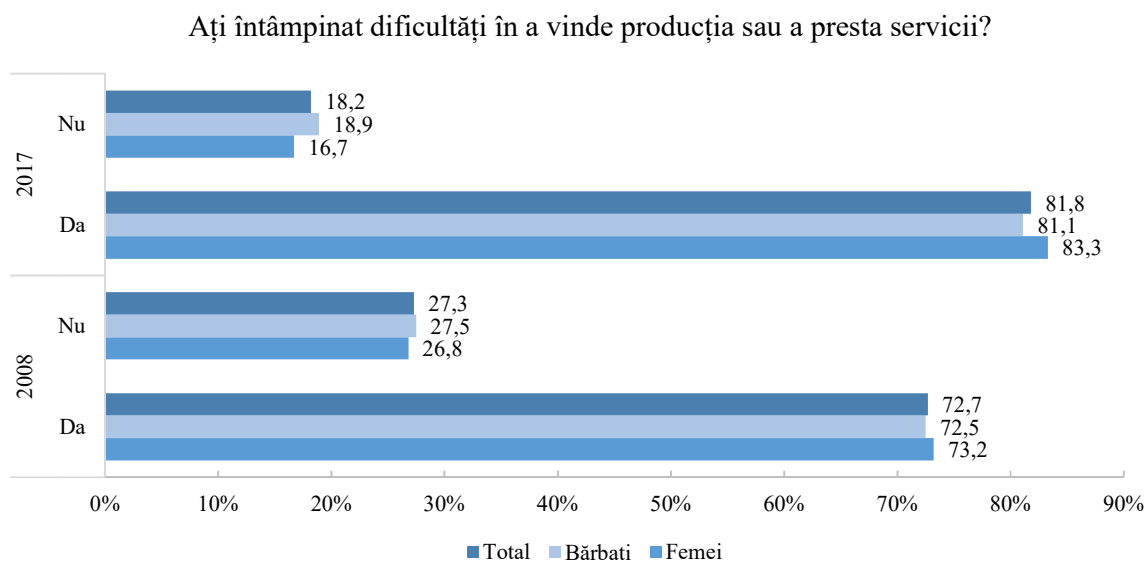
În funcție de sexul antreprenorului, ponderea întreprinderilor gestionate de femei care au indicat insuficiența surselor financiare este puțin mai mare și constituie 71,3% (la bărbați – 69,1%). De asemenea, întreprinderile gestionate de femei se confruntă relativ mai des cu politica de impozitare nefavorabilă (30,1% față de 27,5%). Întreprinderile gestionate de bărbați însă, mai des menționează insuficiența personalului calificat (28,3% față de 23,6%).

Insuficiența resurselor financiare persistă, mai frecvent în întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul (75,0%), comerțul cu ridicata (73,5%) și agricultura (73,3%). Activitățile însă, în care mai puțin a fost menționată această problemă sunt informații și comunicații (63,2%) și alte servicii (63,4%).

Principala dificultate în a vinde sau presta servicii este cauzată de insuficiența mijloacelor financiare a clienților

Comparativ cu anul 2008, ponderea întreprinderilor care s-au confruntat cu dificultăți în a vinde producția sau a presta servicii, a constituit 81,8%, în anul 2017, majorându-se cu 9,1 puncte procentuale.

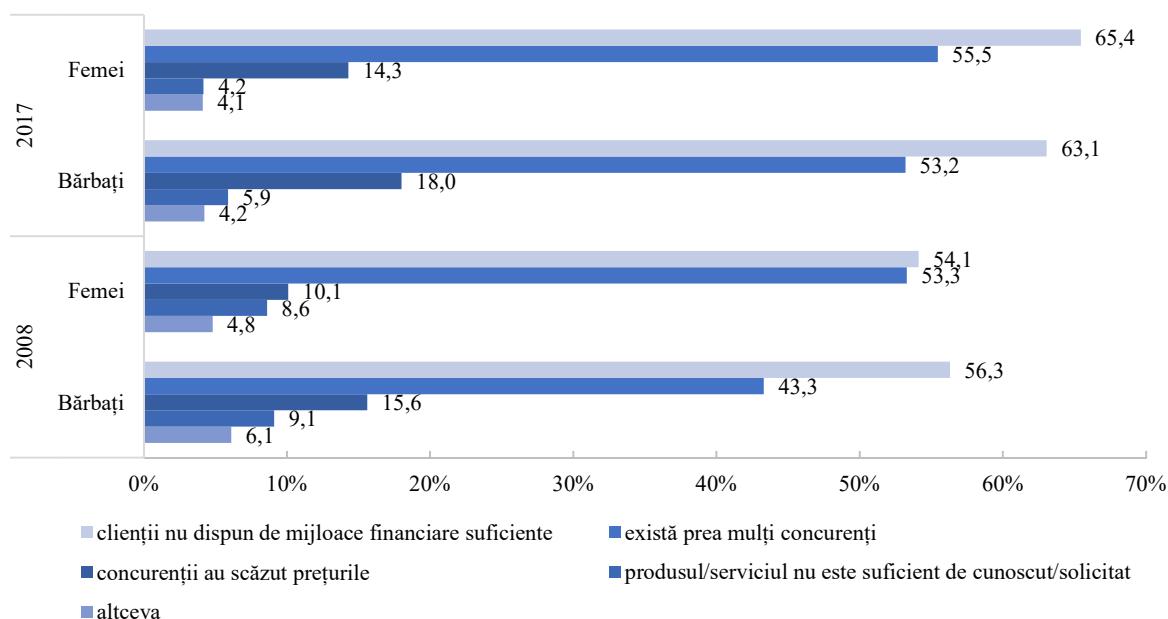
Figura 16. Repartizarea întreprinderilor în funcție de existența dificultăților în a vinde producția sau a presta servicii și sexul antreprenorului, 2008 și 2017

Întreprinderile gestionate de femei s-au confruntat cu aceste dificultăți într-o măsură mai mare în comparație cu cele gestionate de bărbați (83,3% comparativ cu 81,1%). Cel mai frecvent, dificultățile sunt cauzate de insuficiența mijloacelor financiare a clienților (63,9%), prea mulți concurenți (54,0%) și prețurile scăzute de concurenți (16,7%).

Pe măsură ce dimensiunea afacerii crește, ponderea întreprinderilor care întâmpină dificultăți în a vinde producția sau a presta servicii scade de la 82,2% în cazul întreprinderilor micro cu 0-9 salariați până la 61,2% în cazul întreprinderilor mari cu 250 și mai mulți salariați.

Figura 17. Repartizarea întreprinderilor în funcție de dificultățile întâmpinate în a vinde producția sau a presta servicii și sexul antreprenorului, 2008 și 2017

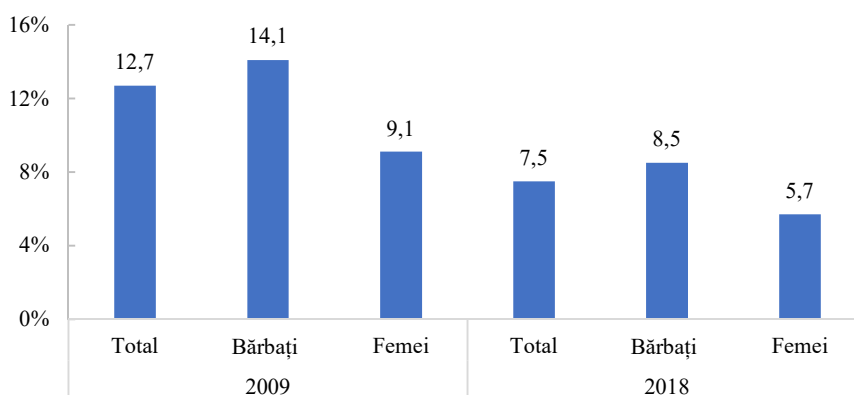

Comparativ cu anul 2008, atât în cazul întreprinderilor gestionate de femei cât și în cazul celor gestionate de bărbați, a crescut ponderea întreprinderilor care se confruntă cu insuficiența mijloacelor financiare a clienților, prea mulți concurenți și faptul că concurenții au scăzut prețurile, dar a scăzut ponderea întreprinderilor care menționează că nu sunt suficient de cunoscuți ca întreprindere sau produsul/serviciul lor nu este cunoscut pe piață.

Cu cât dimensiunea întreprinderilor crește cu atât acestea sunt mai active în desfășurarea activității de export

În anul 2018, doar 7,5% din întreprinderi au desfășurat activitate de export, ceea ce este cu 5,2 puncte procentuale mai puțin, comparativ cu anul 2009. Ponderea întreprinderilor exportatoare gestionate de bărbați a scăzut cu 5,6 puncte procentuale, iar în cazul celor gestionate de femei cu 3,4 puncte procentuale. Ponderea întreprinderilor exportatoare crește de la 5,1% în cazul întreprinderilor micro cu 0-9 salariați până la 46,7% în cazul întreprinderilor mari cu 250 și mai mulți salariați.

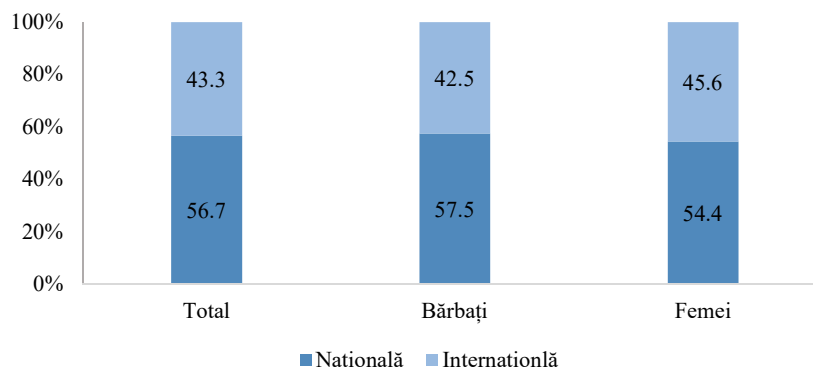
Figura 18. Repartizarea întreprinderilor în funcție de activitatea de export, după sexul antreprenorului, 2009 și 2018

Atât în cazul întreprinderilor gestionate de femei, cât și în cazul celor gestionate de bărbați predomină piața națională pentru vânzarea bunurilor și prestarea serviciilor

Pentru 56,7 % din întreprinderi, piața națională este principala piață unde își vând produsele sau prestează servicii întreprinderile, piața internațională fiind utilizată de 43,3% dintre întreprinderi. Totodată, întreprinderile gestionate de femei sunt mai orientate spre piețele internaționale (45,6%), comparativ cu întreprinderile bărbaților (42,5%).

Figura 19. Repartizarea întreprinderilor după principala piață de desfacere și sexul antreprenorului

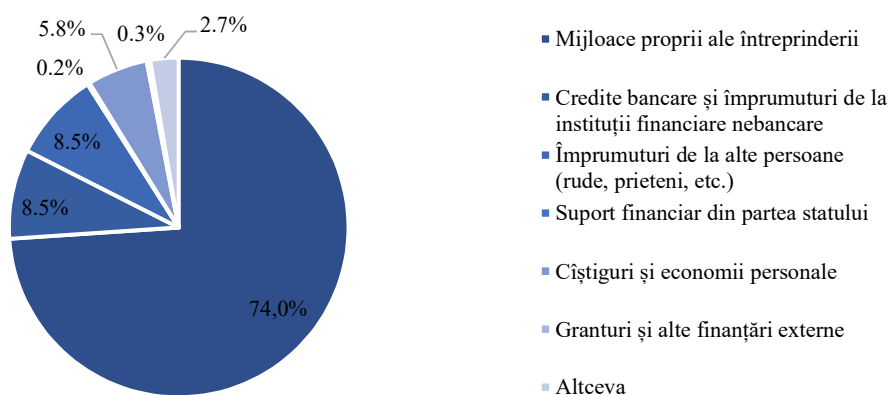

În funcție de mărimea întreprinderii, ponderea întreprinderilor care își realizează bunurile și serviciile în principal pe piața națională descrește de la 58,6% în cazul celor micro de 0-9 salariați până la 38,9% în cazul celor de 250 și mai mulți salariați. În funcție de genul principal de activitate al întreprinderilor, piața internațională preponderent este principala piață pentru întreprinderile cu genul de activitate transport și depozitare (69,5%) și informații și comunicații (64,0%).

Mijloacele financiare proprii ale întreprinderilor sunt sursa principală de finanțare a activității

Sursa principală de finanțare a activității întreprinderilor în anul 2017 au constituit-o mijloacele proprii ale întreprinderii (74,0%), alături de alte surse secundare precum creditele bancare, împrumuturile de la instituții financiare nebancare și de la alte persoane (a câte 8,5%), iar 5,8% din întreprinderi s-au bazat pe câștigurile și economiile personale ale antreprenorilor.

Figura 20. Repartizarea întreprinderilor după sursa principală de finanțare a activității întreprinderii în anul 2017

Întreprinderile gestionate de femei în proporție de 75,2% au folosit mijloacele proprii ale întreprinderii în comparație cu 73,4% în cazul celor gestionate de bărbați. Întreprinderile bărbaților însă au folosit într-o măsură mai mare creditele bancare și împrumuturile de la instituții financiare nebancare (9,4% comparativ cu 6,8%).

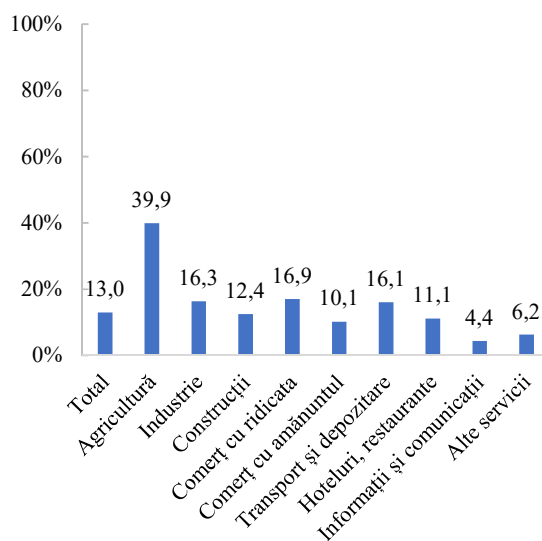
Cele mai independente întreprinderi din punct de vedere financiar, care se finanțează în cea mai mare parte din mijloacele proprii ale întreprinderii sunt cele cu genul principal de activitate informații și comunicații (82,3%). Totodată, acestea apelează cel mai puțin la credite bancare și împrumuturi de la instituții financiare nebancare (3,7%). Creditele bancare și împrumuturile de la instituțiile financiare nebancare sunt folosite cel mai des de întreprinderile cu genul principal de activitate agricultura (24,5%).

Aproape fiecare a opta întreprindere a aplicat la credit sau împrumut pe parcursul anului 2017

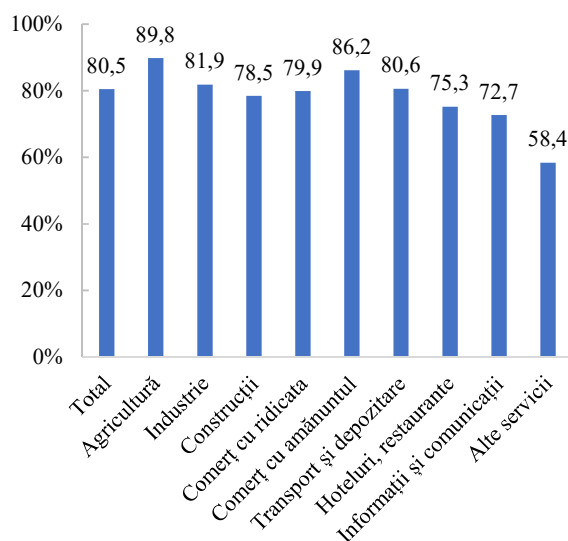
Pe parcursul anului 2017, la credite au aplicat 13,0% din întreprinderi. În funcție de sexul antreprenorului, diferența constituie 5,3 puncte procentuale (14,8% în cazul bărbaților față de 9,4% în cazul femeilor). Cel mai frecvent, la credite sau împrumuturi apelează întreprinderile mijlocii (44,0%) și mari (39,5%). Preponderent, creditele au fost solicitate de întreprinderile din agricultură (39,9%), comerț cu amănuntul (16,9%) și industrie (16,3%).

Din întreprinderile care au aplicat la credite, 80,5% au fost acceptate pentru a beneficia de credit sau împrumut. Diferența în funcție de sexul antreprenorului arată o pondere nesemnificativ mai mare în favoarea femeilor (81,2% comparativ cu 80,3%). Totodată, cel mai mic nivel de acceptare a cererilor de împrumut sau credit este înregistrat în ramura alte servicii (58,4%), iar cel mai mare în agricultură (89,8%).

Figura 21. Repartizarea întreprinderilor care au aplicat la credite/împrumuturi în anul 2017, după genul principal de activitate

Figura 22. Repartizarea întreprinderilor cărora le-a fost acceptată cererea de credit/împrumut, după genul principal de activitate

Fiecare a patra întreprindere nu a aplicat la credit sau împrumut din cauza dobânzilor mari

Din total întreprinderi care nu au aplicat la un credit în anul 2017 (87,0%), majoritatea nu au avut nevoie de credit/împrumut (55,5%). În cazul a 25,3% din întreprinderi motivul principal era dobânzile mari, iar pentru 5,4% - cerințele de garanție prea mari. În funcție de sexul antreprenorului, nu se constată diferențe majore.

În dependență de mărimea întreprinderii se constată că preponderent dobânzile mari erau o problemă pentru 25,8% din întreprinderile micro cu 0-9 salariați comparativ cu 9,8% din întreprinderile mari de 250 și mai mulți salariați. Totodată, nevoia de credit/împrumut era mai mare în întreprinderile micro.

În funcție de genul principal de activitate, cel mai des întreprinderile din sectorul hoteluri și restaurante (30,0%) au menționat că motivul principal pentru neaplicarea la credite/împrumuturi sunt dobânzile mari. Întreprinderile cu genul principal de activitate informații și comunicații au indicat cel mai des că nu a fost nevoie de credit/împrumut (63,8%).

Situația financiară nesatisfăcătoare a întreprinderii este cauza preponderentă a refuzului de creditare

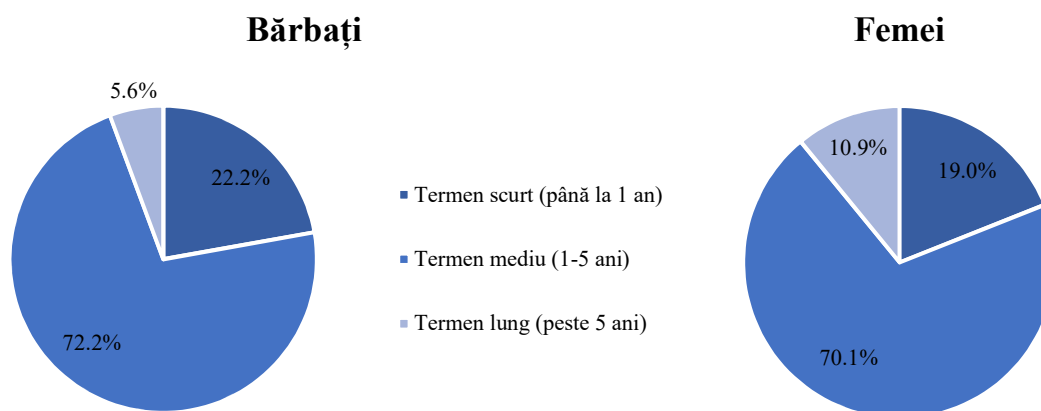
Întreprinderile cărora nu le-a fost acceptată cererea de credit (17,6%) au menționat drept cauză principală de refuz situația financiară nesatisfăcătoare a întreprinderii (38,2%), lipsa gajului (28,3%) și valoarea insuficientă a garanției (16,4%).

La momentul cercetării (anul 2018), 77,6% din întreprinderi aveau credite contractate. În funcție de sexul antreprenorului, ponderea întreprinderilor gestionate de femei cu credite contractate a constituit 79,1%, iar a întreprinderilor gestionate de bărbați – 77,2%.

Majoritatea creditelor acordate întreprinderilor sunt credite pe termen mediu (1-5 ani)

Majoritatea întreprinderilor care au contractat un credit de la instituțiile financiare sunt beneficiare ale creditelor pe termen mediu (71,6%), ponderea celor care au contractat credite pe termen scurt (până la 1 an) a constituit 21,4%, iar a celor care au contactat credite pe termen lung (mai mult de 5 ani) – doar 7,0%.

Figura 23. Repartizarea întreprinderilor în funcție de termenul de rambursare a creditului/împrumutului și sexul antreprenorului

În funcție de sexul antreprenorului, se constată că întreprinderile femeilor dețin o pondere de 2 ori mai mare la credite/împrumuturi pe termen lung (10,9% comparativ cu 5,6%). În schimb, întreprinderile gestionate de bărbați mai des apelează la credite pe termen scurt (22,2% comparativ cu 19,0%) și credite pe termen mediu (72,2% comparativ cu 70,1%).

Femeile oferă mai des, în comparație cu bărbații, bunurile personale ca și garanții la accesarea creditelor

Din total întreprinderi care au avut un credit/împrumut contractat, 84,4% au oferit garanții și doar pentru 15,6% au fost acordate credite/împrumuturi fără ca întreprinderea să ofere careva garanții. Cel mai des, întreprinderile oferă ca garanții mașinile, utilajele și bunurile pe care le au în proprietate (50,7%), terenurile și clădirile (44,7%), precum și bunuri personale ale proprietarilor (36,0%).

Diferențe în funcție de sexul antreprenorului se atestă în cazul garanțiilor precum mașini, utilaje și bunuri, întreprinderile gestionate de bărbați mai des oferă aceste garanții (52,9% comparativ cu 44,1%). Întreprinderile gestionate de femei însă, oferă într-o măsură mai mare bunurile personale ca și garanții (43,2% comparativ cu 33,7%).

Aproape fiecare al treilea antreprenor considera că activitatea întreprinderii se va îmbunătăți în anul 2018

Circa 37% din antreprenori au menționat că, activitatea economică a întreprinderii se va îmbunătăți în anul 2018, 19,7% considerau că situația nu se va schimba, iar 10,6% - se va înrăutăți.

Totodată, 32,7% din antreprenori au caracterizat situația ca fiind incertă, femeile relativ mai des menționând acest scenario de evoluție (34,0% comparativ cu 32,0%). Femeile care gestionează afaceri sunt mai puțin optimiste, 36,1% dintre acestea considerau că activitatea întreprinderii se va îmbunătăți comparativ cu 37,4% din bărbați.

Comparativ cu anul 2009, a crescut cu 10,3 puncte procentuale ponderea antreprenorilor care consideră că activitatea întreprinderii se va îmbunătăți, de la 26,7% până la 37,0%. Atât femeile, cât și bărbații au devenit mai optimiști, bărbații însă într-o măsură mai mare (cu 10,9 puncte procentuale comparativ cu 8,9 puncte procentuale în cazul femeilor). În același timp, circa 1/5 din antreprenori considerau că situația nu se va schimba, pondere (19,7%) mai înaltă decât cea înregistrată în anul 2009 (16,7%).

Tabelul 4. Așteptările privind activitatea întreprinderii, după sexul antreprenorului, 2009 și 2018 (%)

	2009		2018	
	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
Se va îmbunătăți	26,5	27,2	37,4	36,1
Nu se va schimba	16,8	16,4	19,5	20,2
Se va înrăutăți	23,2	19,7	11,0	9,7
Nu știu/greu de răspuns	33,5	36,7	32,0	34,0

Pe măsură ce dimensiunea întreprinderii crește și nivelul de optimism al antreprenorilor crește, de la 35,3% în cazul antreprenorilor care gestionează întreprinderi micro de 0-9 salariați și care considerau că activitatea întreprinderii se va îmbunătăți, până la 61,8% în cazul antreprenorilor de întreprinderi mari cu 250 salariați și mai mult. De asemenea, odată cu creșterea dimensiunii întreprinderii scade și nivelul de incertitudine și ponderea celor care consideră că activitatea se va înrăutăți.

Antreprenorii care gestionează întreprinderi cu genul principal de activitate agricultura, informații și comunicații sunt cei mai optimiști în legătură cu viitorul întreprinderii, 44,8% și 41,1%, respectiv, considerau că situația se va îmbunătăți.

c) Dezvoltarea întreprinderilor

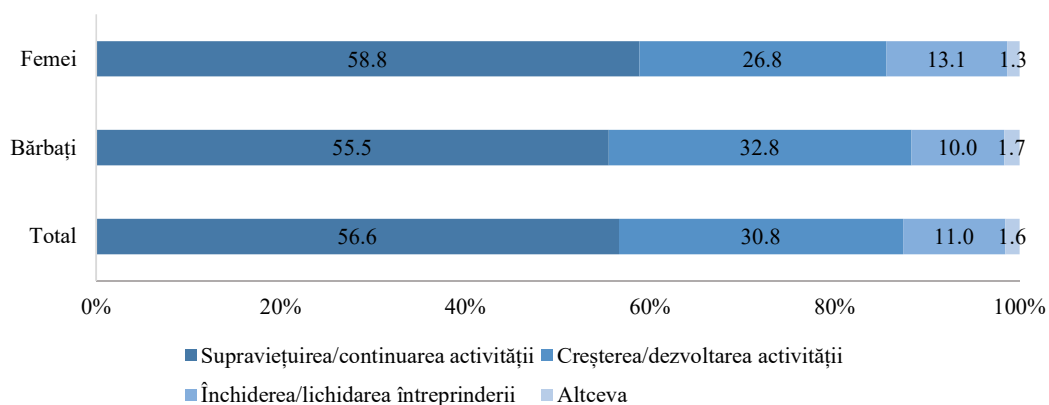
Fiecarea a noua întreprindere se planifica a fi lichidată, întreprinderile femeilor antreprenoare fiind mai vulnerabile comparative cu întreprinderile gestionate de bărbați

Din total întreprinderi, 56,6% planificau să continue activitatea, iar 30,8% planificau să crească sau să se dezvolte. Totodată, 11,0% au menționat faptul că doresc să se închidă sau să se lichideze.

În funcție de sexul antreprenorului, se constată că întreprinderile gestionate de femei într-o măsură mai mare își doresc continuarea/supraviețuirea comparativ cu cele gestionate de bărbați (58,8% față de 55,5%). Acestea, însă, sunt mai puțin predispuse decât bărbații antreprenori la creșterea/dezvoltarea afacerii, ponderea lor fiind cu 6,0 puncte procentuale mai mică în comparație cu cea a bărbaților (26,8% față de 32,8%).

În același timp, ponderea întreprinderilor care planificau să se închidă în următorii 2 ani, era mai mare în cazul întreprinderilor gestionate de femei, cu 3,1 puncte procentuale, față de întreprinderile bărbaților (13,1% față de 10,0%).

Figura 24. Repartizarea întreprinderilor în funcție de planurile pentru următorii 2 ani, după sexul antreprenorului

Pe măsură ce dimensiunea întreprinderii crește, sporește și dorința întreprinderilor de a crește și a se dezvolta, de la 27,7% în cazul întreprinderilor micro (0-9 salariați) până la 73,0% în cazul întreprinderilor mari (250 salariați și mai mult). Astfel, antreprenorii care dețin întreprinderi micro, într-o măsură mai mare planifică închiderea și lichidarea acestora comparativ cu antreprenorii cu întreprinderi mai mari.

În același timp, închiderea sau lichidarea în următorii 2 ani a fost menționată mai des de întreprinderile cu genul principal de activitate hoteluri și restaurante (14,6%), precum și transport și depozitare (13,4%).

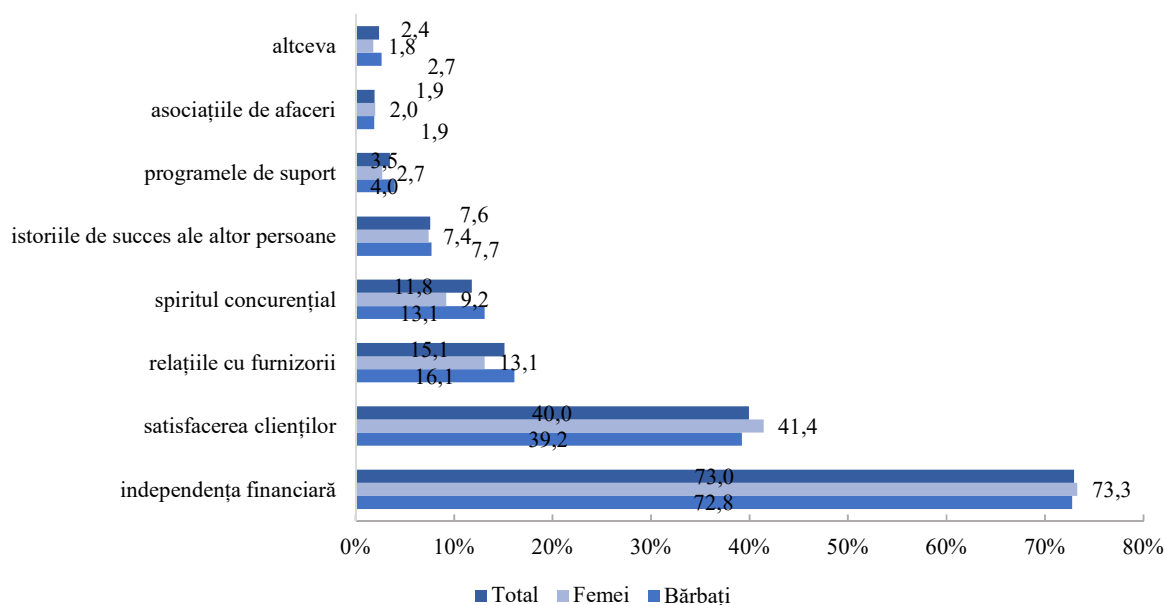
Independența financiară și satisfacerea clienților sunt principalele motive care încurajează antreprenorii să continue afacerea

În vederea continuării afacerilor antreprenorii sunt preponderent încurajați de independența financiară (73,0%), satisfacția clienților (40,0%) și relațiile stabilite cu furnizorii (15,1%). Femeile antreprenoare mai mult decât bărbații sunt motivate de satisfacerea clienților, în timp ce bărbații mai mult decât femeile de spiritul concurențial și relațiile cu furnizorii.

Pentru dezvoltarea întreprinderii, majoritatea antreprenorilor au menționat că introduc noi genuri de activitate (52,5%), extind sau diversifică sortimentul de produse (36,2%) și îmbunătățesc calitatea bunurilor și serviciilor (33,2%). Totodată, doar 3,9% au menționat, că se adaptează/aplică metode și tehnologii care nu dăunează mediului.

Diferențe în funcție de sexul antreprenorului se atestă la acțiuni precum introducerea unor genuri de activitate, întreprinderile femeilor într-o măsură mai mare fac acest lucru comparativ cu cele ale bărbaților (55,2% față de 51,1%). Întreprinderile bărbaților însă, în proporție mai mare implementează noi tehnologii și utilaje (18,9% față de 10,8%), reduc cheltuielile pentru producerea/comercializarea bunurilor și serviciilor (17,1% față de 12,4%) și instruesc personalul (15,7% față de 12,6%).

Figura 25. Repartizarea întreprinderilor în funcție de factorii care încurajează antreprenorii să continue activitatea, după sexul antreprenorului

Insuficiența surselor financiare și taxele mari sunt principalele cauze care motivează antreprenorii să lichideze întreprinderile

Din total întreprinderi care intenționau să se lichideze în următorii 2 ani (11,0%), 65,7% au avut ca motiv principal resursele financiare insuficiente, 36,6% au menționat cauza taxelor mari și 34,7% s-au referit la concurența înaltă. Situația politico-economică instabilă a fost menționată de 27,3% din întreprinderi, iar corupția și mita a fost indicată de către 9,4% din întreprinderi.

Diferențe majore pe sexe se constată la întreprinderile gestionate de femei, care în proporție mult mai mare comparativ cu întreprinderile gestionate de bărbați au menționat controlul excesiv al organelor de control (24,7% comparativ cu 16,4%) și cererea pe piață redusă (28,8% comparativ cu 23,9%).

Intenția de lichidare a întreprinderilor, în general, predomină în rândul întreprinderilor micro, nici o întreprindere mare nu a menționat că intenționează să se lichideze. Prin urmare, majoritatea cauzelor sunt frecvente în rândul întreprinderilor micro și mijlocii și tind să se reducă odată cu creșterea dimensiunii întreprinderii. Totuși, lipsa personalului calificat, a fost cel mai frecvent motiv menționat de întreprinderile mijlocii (50-249 salariați).

Controlul excesiv din partea organelor de control cel mai des a fost menționat, ca fiind unul din motivele de lichidare, de întreprinderile cu genul principal de activitate hoteluri și restaurante (32,0%), transport și depozitare (24,9%). Taxele mari au fost preponderent motivul întreprinderilor din domeniul hotelurilor și restaurantelor (45,1%) și comerțului cu amănuntul (44,6%). De asemenea, corupția, mita frecvent au fost indicate de întreprinderile cu genul principal de activitate: construcții (19,4%) și hoteluri și restaurante (16,0%). De lipsa personalului calificat cel mai des sunt afectate întreprinderile din domeniul industriei (26,5%), iar de instabilitatea politico-economică, întreprinderile din domeniul agriculturii (30,3%).

d) Instruirea în cadrul întreprinderilor

Fiecare al treilea antreprenor a participat la un curs de instruire cu privire la modul de lansare a unei afaceri

Circa 33,9% din respondenți au menționat că au participat vreodată la un curs de instruire cu privire la modul de lansare a unei afaceri, fie din proprie inițiativă (94,3%), fie ca o condiție pentru a beneficia de asistență (9,8%). Diferența pe sexe este nesemnificativă, 34,2% în cazul femeilor și 33,7% în cazul bărbaților.

Este de menționat că, odată cu creșterea dimensiunii afacerii ponderea antreprenorilor care participă la instruire se dublează, de la 31,3% în cazul întreprinderilor micro (0-9 salariați) până la 68,4% în cazul întreprinderilor mari (250 și mai mulți salariați).

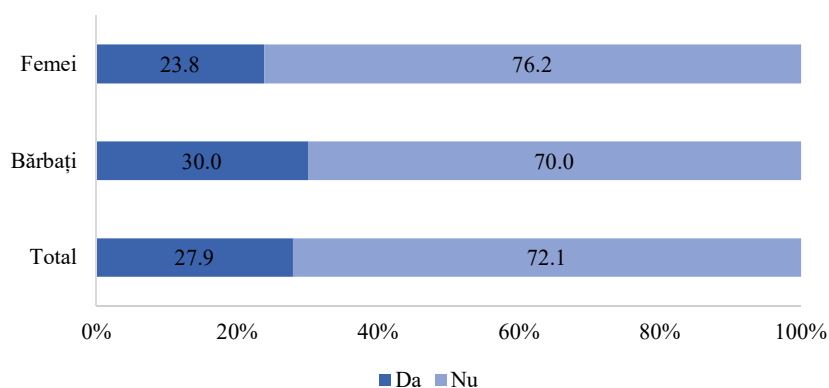
Antreprenorii care gestionează întreprinderi cu genul principal de activitate informații și comunicații cel mai des au menționat că au participat la cursuri de instruire din propria inițiativă (97,0%), iar la cursuri care au fost o condiție de a beneficia de asistență - antreprenorii care gestionează întreprinderi cu genul principal de activitate agricultura (22,1%).

Întrebați dacă pe parcursul ultimilor 5 ani au participat la vreun curs de instruire în domeniul afacerilor, 31,2% au menționat că au participat la un curs pentru îmbunătățirea competențelor manageriale (77,3%) sau profesionale (46,2%).

Întreprinderile gestionate de bărbați instruesc mai des angajații comparativ cu întreprinderile gestionate de femei

Pe parcursul anului 2017, 27,9% din totalul întreprinderilor din țară au asigurat instruirea angajaților. Întreprinderile gestionate de bărbați într-o măsură mai mare au asigurat accesul la instruire pentru personal în comparație cu întreprinderile gestionate de femei (30,0% comparativ cu 23,8%).

Figura 26. Repartizarea întreprinderilor ce au asigurat instruirea angajaților pe parcursul anului 2017, după sexul antreprenorului

Cel mai puțin instruiți s-au dovedit a fi angajații din întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul (22,1%) și comerțul cu ridicata (24,3%), în timp ce angajații cel mai frecvent instruiți sunt ai întreprinderilor din domeniul transportului și depozitării (36,9%) și agriculturii (41,3%).

e) *Opinii privind antreprenoriatul*

Întreprinderile gestionate de bărbați au beneficiat în măsură mai mare de suport din partea statului sau altor organizații

Doar 5,2% din întreprinderi au beneficiat de suport din partea statului și altor organizații, întreprinderile gestionate de bărbați au beneficiat de acestea într-o măsură mai mare față de întreprinderile gestionate de femei (6,0% comparativ cu 3,7%).

Ponderea întreprinderilor mari (250 și mai mulți salariați) beneficiare de suport este de circa 3 ori mai mare comparativ cu ponderea întreprinderilor micro (0-9 salariați), 15,1% și, respectiv, 4,3%. Cea mai mare pondere a întreprinderilor beneficiare o au cele cu genul principal de activitate agricultura (38,2%).

Nivelul de cunoaștere a programelor de suport al antreprenoriatului feminin printre antreprenori nu este foarte înalt

Circa 15,4% cunoșteau despre existența anumitor programe de suport pentru femei. Acestea erau mai cunoscute de către femeile-antreprenoare. Circa 20,4% din femeile antreprenoare știau despre asemenea programe, comparativ cu 12,8% în cazul bărbaților antreprenori. Programele de suport al antreprenoriatului feminin sunt cunoscute preponderant de întreprinderile mari de 250 și mai mulți salariați (28,3%), comparative cu întreprinderile micro de 0-9 salariați (14,6%).

Totodată, întreprinderile cu genul principal de activitate agricultura (31,3%), informații și comunicații (17,6%) cunosc mai frecvent aceste programe.

Lipsa serviciilor de îngrijire a copiilor a fost cel mai frecvent menționat de antreprenori ca fiind obstacol în implicarea femeilor în afaceri

Circa 55,7% din antreprenori au fost total sau parțial de acord că lipsa sau insuficiența serviciilor de îngrijire a copiilor este un obstacol în calea implicării femeilor în afaceri. Femeile în proporție de 57,6% consideră total sau parțial că acesta este un obstacol, în comparație cu 54,7% în cazul bărbaților.

Un alt impediment în calea femeilor antreprenoare, este sarcina excesiv de mare a femeilor în familie (54,4%), acesta a fost considerat un obstacol parțial sau în totalitate de către 53,0% din bărbați și 57,1% din femei. Stereotipurile prezente în societate au fost total sau parțial considerate un obstacol în calea implicării femeilor în afaceri în proporție de 43,2%. Totodată, 40,3% dintre antreprenori consideră parțial sau în totalitate precum că educația fetelor în familie, care nu este orientată spre dezvoltarea calităților antreprenoriale, a liderismului și 40,2% faptul că particularitățile caracterului feminin (teama față de riscuri, neîncrederea în forțele proprii) sunt un impediment pentru implicarea femeilor. Pentru factorii din urmă diferențele în funcție de sex nu sunt semnificative.

Persoană de contact:

Nadejda Cojocari,
Șef, Direcția statistică serviciilor sociale
tel. 067770011